

Alma M. Karlin: identitete, pisanje, recepcija

Marijan Pušavec

Naslednje leto bo minilo sto let, odkar se je tridesetletna Alma M. Karlin s kovčkom, pisalnim strojem Eriko, sto dolarji in nekaj sto nemškimi markami s celjske železniške postaje odpravila na potovanje, s katerega je pričakovala, da se bo vrnila v treh letih. Vrnila se je šele osem let kasneje, utrujena in izčrpana od vseh mogočih preizkušenj in bolezni, oprtana s sulicami s tihomorskih otokov in z zapiski s poti, ki jih je v letu in pol po vrnitvi objavila v potopisnem diptihu *Einsame Weltreise* in *Im Banne der Südsee*. Karlinova je takrat v nemškem govornem področju v hipu postala pisateljska zvezda, knjige, ki so sledile, pa so jo naredile za popularno modno pisateljico, ki so jo prebiral tudi na Slovenskem, še posebej žensko bralstvo. Vsi so bili prevzeti od njenega potovalskega podviga. Kljub temu, da je slovenska javnost pokazala zanimanje zanjo tudi po njeni smrti 1950. leta, smo njen prvi knjižni prevod dobili šele leta 1969.

Je Alma Karlin slovenska ali nemška pisateljica? To je bila najpogosteje tista dilema, ki je bržkone odvrčala starejšo literarno zgodovino, v njeni raziskovalni vnemi bolj zavzeto z nacionalno afirmativno književnostjo, da bi se dejansko ukvarjala s fenomenom Alme Karlin. Prav gotovo je pri tem svoje odigral tudi njen spol. Zato ni nenavadno, da se vse od devetdesetih let prejšnjega stoletja dalje z Almo M. Karlin ukvarjajo skoraj izključno ženske raziskovalke, ki nam podoba Karlinove vse jasneje razkrivajo v razsežnostih pisateljice, pesnice, popotnice, prijateljice ...

Rezultat povabila *Dialogov* desetim avtoricam in avtorjem, da skušajo v svojih razpravah odgovoriti na nekatera še odprta vprašanja v zvezi z Almo M. Karlin in da morebiti odprejo kakšen nov pogled na to enkratno žensko usodo, je ta sklop razprav – prvi te vrste, ki je posvečen življenju in delu Alme M. Karlin. Razpon tem in uvidov avtoric in avtorjev razprav razkriva Karlinovo na eni strani kot pisateljico, ki ji je literatura predstavljala sredstvo za doseganje nečesa drugega (Amalija Maček), na drugi kot pisateljico, katere mnoga dela so večnaslovniško odprta (v zvezi s tem Milena M. Blažič prva obravnava kakšno Almino delo za otroke oz. mladino). Inge Pohl v obsežni lingvistično-stilistični analizi romana *Svetlikanje v mraku* (za ta roman naj bi Almo celo predlagali za Nobelovo nagrado!) prepozna emotivno nabit ljubezenski roman, ki prinaša sporočilo o nemešanju ras. O Karlinovi kot potopisni feljtonistki razpravlja Katja Mihurko Poniž, ki njene feljtone vzporeja s feljtoni Zofke Kveder in pri obeh prepozna dobro poznavanje žanra in vnašanje leposlovnih prvin. Svetlana Slapšak, Anna Bodrova in Urška Perenič razpravljajo o Alminih identitetah. Pereničeva na dileme o Almini nemškosti in slovenskosti odgovarja s pomočjo sistemskoteoretskega koncepta literature in ugotavlja njeno dvopripadnost, Bodrova razpravlja o Alminem lastnem iskanju identitete v njeni avtobiografiji in potopisnem diptihu ter postavi pod vprašaj Almino kozmopolitstvo, Slapšakova pa ugotavlja, da je iskanje identitete pri Almi Karlin predvsem usmerjeno v življenjske in književne strategije, da bi se kolektivnim in skupinskim identitetam izognila. Kako so Almo sprejemali in spoznavali Slovenci od tridesetih do devetdesetih let prejšnjega stoletja razišče Marijan Pušavec, Bojan Cvelfar prispeva oris zgodovinskih in nacionalnih razmer v Celju od preloma 19. v 20. stoletje do konca druge svetovne vojne, Matija Plevnik pa se na koncu sprašuje, ali Alma Karlin danes v Celju predstavlja snovno ali nesnovno kulturno dediščino.

Želja uredništva je bila, da z zvezkom *Dialogov*, posvečenem Almi M. Karlin, njene osebe ne predstavljamo kot še eno lekcijo iz zgodovine, temveč kot primer subjekta, ki morda napoveduje bolj globalizirano umeščenost provincialnega mesta in skupnosti v širše nadnacionalne okvire. S svojim življenjskim zgledom je Alma M. Karlin zgled, da to ni nemogoče.